

### **Посебно значајна лица**

*Појам* – лица, могућност великог утицаја, одлучивање друштва

*Врсте* – заступници и обвезници посебних дужности

*Заступници*

*Појам*

Нужност – правно лице не може лично да предузима радње, те мора путем физичког лица

Дужност – друштво има бар једног заступника; физичко лице

Области заступања – **1)** спољње – према трећим лицима, укључујући и чланове и запослене **2)** унутрашње наступање – према органима и деловима друштва

### **Заступници друштва**

*Дужност оданости*

*Појам* - подређивање личног интереса друштвеном

*Заштита оданости*

- забране заступнику – **1)** самоуговарања **2)** двоструког заступања и **3)** комисионог наступања за треће лице
- санкција – ништавост посла
- изузетак – допуштено у једночланом друштву

*Врсте* према правном основу - **1)** законски **2)** статутарни **3)** уговорни (пуномоћник) **4)** судски

*Могућност једног или више заступника*

*Више заступника* – проблем организовања

Могућности – појединачно и заједничко заступ.

Заједничко заступање – активно и пасивно

Претпоставка појединачног заступања

### **Законски заступник**

*Појам* – закон као извор овлашћења

*Пример* – директор друштва капитала или ортак

- обавеза за друштво - бар једно физичко лице

- могућност да правно лице заступа друштво –

\* преко свог зак. з-ика или пуномоћника, као физичког лица

\* нужност да правно лице буде регистровано у Србији

- зак. з-ик је орган друштва; непосредно заступање

- именовање и разрешење – одлуком органа друштва капитала, односно ортак по закону
- обавеза регистрације – декларативно дејство

### **Статутарни заступник**

*Основ* – оснивачки, други општи акт друштва или одлука органа друштва (нпр. директора)

*Могућност једног или више статутарних заступника*

*Више заступника* – проблем организовања рада:

- подела рада и усклађивање - општим актом или од законског заступника
- претпоставка самосталности заступника

Претпоставка неограничених овлашћења; ако нема регистрованог ограничења

Обавеза регистрације – име з-ка и евентуална ограничења

### **Ограничење овлашћења зак. и стат. заст.**

*Врсте ограничења* – статутарна и законска

*Статутарна ограничења* – општим актом или одлуком органа

- врсте – по врсти послова, по вредности послова, по врсти и вредности послова и уз сагласност органа друштва или другог заступника
- дејство ограничења

\* само унутар друштва; обавезују з-ка

\* обавеза регистрације – **а)** не делује на 3. лица; нема претпоставке несавесности 3. лица;

посао пуноважан **б)** изузетак – заједничко заступање и супотпис

*Законска ограничења:*

- 1) забрана самоуговарања, двоструког заступања и комисионог наступања
- 2) забрана предузимања послова велике вредности (30% бруто имовине друштва по последњем обрачуна)

### **Уговорни заступник (пуномоћник)**

Појам

Структура односа

а) властодавац – пуномоћник (уговор о пуном.)

- давалац – друштво и предузетник
- за друштво га закључује зак. или стат. з-ик
- пуномоћник – физич. или правно лице
- пословна способност – може и ограничена

б) пуномоћник – 3. лице (пуномоћје)

- спољни однос – заснован на садржини пуномоћја
- дужност обавештења 3. лица о границама
- форма – паралелизам форми са главним послом

в) властодавац – 3. лице

- основ – уговор који п-к закључи са 3. лицем

Независност пуномоћја од уговора о пуномоћју

- меродавност садржине пуномоћја за однос властодавца са 3. лицем
- обавештење 3. лица о опозиву или измени пуномоћја
- право властодавца да у свако доба опозове, сузи или прошири пуномоћ
- обавезност уговора за властодавца у прекорачењу овлашћења пуномоћника, ако је 3. лице савесно

Неовлашћени заступник

- лице без пуномоћја
- посао не обавезује в-давца
- могућност накнадног одобрења - временски повратно дејство (ратихабиција)
- лажни заступник одговоран за штету 3. лицу

Прекорачење овлашћења п-ка

- пуномоћник мора да поштује границе овлашћења
- „вишак“ не обавезује в-давца
- могућност ратихабиције (*ex tunc* дејство)
- солидарна одговорност в-давца и п-ка 3. лицу, ако је савесно
- право в-давца на регрес од п-ка по исплати одштете

Престанак пуномоћја

- начини: 1) опозив 2) отказ 3) смрт уговорника 4) губитак пословне способности п-ка 5) истек рока 6) завршетак посла
- опозив – једностран раскид од в-давца
- \* делује према 3. лицу кад буде обавештено
- \* право давања у свако доба
- отказ – једностран раскид од п-ка
- \* право давања – у свако доба, осим у невреме
- \* обавеза наставка послова док в-давац преузме
- неформалност опозива и отказа
- смрт п-ка или властодавца
- \* *intuitu personae* уговор
- \* смрт в- давца - дужност за п-ка да настави започете послове који не трпе одлагање
- престанак правног лица
  - у ликвидацији – њеним окончањем
  - у стечају – отварањем

Врсте пуномоћника

1) општи 2) посебан 3) пословни 4) прокурита 5) трговачки путник 6) по запослењу

Општи п-к - претпоставка

- појам – редовно пословање в-давца
- забрањени послови – ванредни послови (нпр. отуђење непокретности, оснивање друштва)

Посебни п-к – изричито наглашено

- појам – одређени посао

- обавеза – 1) менична обавеза 2) обавеза јемства 3) избрани суд 4) поравнање 5) одрицање од права без накнаде (у ствари, поклон)

#### Пословни пуномоћник

- појам – уобичајени послови у делатности
- разлика од општег пун.

1) субјективан критеријум – врста даваоца (само правно лице и предузетник)

2) објективан критеријум - шира овлашћења

- забрањени послови за посл.п-ка: 1) отуђење и оптерећење непокретности (може да стиче) 2) узимање зајма (може да га да) 3) вођење парнице 4) менична обавезе 5) обавеза јемства
- диспозитивност правила о садржини послов. пуномоћја

#### Прокуриста

Појам – најшире п-ђе; садржина утврђена зак.

#### Границе овлашћења

- опште – послови у вези с делатношћу друштва
- посебне:

1) стицање и располагање непокретностима 2) стицање и располагање уделима в-давца у другим друштвима 3) менична обавеза 4) обавеза јемства 5) заступање у парницама

- разлика од посл. пуном. – прокурист не може стицање непокрет. и удела, ни да да зајам

- статутарно ограничење – супотпис директора или другог прокуристе

Форма – писмена и обавеза регистрације

Особине – непреносива, безусловна и трајна

Давалац – друштво и предузетник

Давалац у име друштва – ортак, комп-тар и директор (НО) ад-а одн. доо-а, ако актом друштва није друго одређено

Прокурист – само физичко лице

Опозив – у свако доба од друштва

Отказ – у свако доба; дужност рада још 30 дана

#### Врсте

- појединачна – претпоставка самосталности и кад има више прокуриста
- скупна – а) активне радње (стварање обавеза) – сагласност свих б) пасивне радње – довољно једном прокуристи

#### Пуномоћник по запослењу

а) појам – врсте послова на радном месту

б) границе – овлашћења на радном месту одн. функцији

б) примери – касирке, конобари, шалтер

#### Трговачки путник

- појам – радње продаје робе

- овлашћења – 1) прикупљање понуда, примање приговора, заштита права в-давца према 3. лицима 2) закључење уговора – не, осим изричито 3) овлашћење за закључење уговора – не и наплата цене 4) забрана продаје на кредит, осим изричито

#### Конклюдентни пуномоћник

- понаша се као да је п-к друштва, иако нема пуномоћје
- обавеза уговора за друштво:

\* друштво се трајније понаша

\* стварајући уверење код 3. лица да има пуномоћ

- нема уговора – друштво докаже да је 3. лице несавесно

#### Судски заступник

- појам
- пример – стечајни управник и привремени заступник

#### Пренос овлашћења на заступање

- везаност за лична својства заступника
- изузеци – а) кад закон допушта – нпр. пуномоћје које даје законски или статутарни заступник б) сагласност в-давца в) нужда

Представљање – иступање у име друштва, без обавезивања

*Потписивање* – нпр. налога за плаћање

### **Обвезници посебних дужности**

*Појам посебних дужности*

- појачане дужности утицајних лица према друштву

- основ - морална обавеза оданости друштву

*Врсте посебних дужности*

- 1) поступање у интересу друштва (дужност пажње)
- 2) избегавање сукоба интереса
- 3) уздржавање од конкурисања друштву
- 4) чување пословне тајне

*Обвезник (носилац) посебних дужности*

Појам – лица у друштву; положај; битан утицај на управљање и пословање

4 групе лица: **1)** велики чланови **2)** руководиоци (чланови управе) **3)** повезана лица **4)**

запослени (изузетно – нпр. конкурисање и пословна тајна)

Набрајање обвезника

- 1) ортаци у ОД, комплементари у КД и пословођа у ОД и КД (ако га има)
- 2) друштво капитала – **а)** значајни чланови **б)** владајући (контролни) чланови **в)** чланови управе (директори и чланови НО) **г)** ликвидациони управник **д)** законски заступник **ђ)** статутарни заступник **е)** прокуриста и **ж)** пуномоћник по запослењу

Значајни члан - + 25% удела у капиталу

Владајући члан – **1)** већински члан – необорива претпоставка да „влада“ **2)** мање учешће од већинског – нема претпоставке (тужилац доказује)

Заједничко деловање – више лица заједно имају значајно или владајуће учешће (фикција једног лица)

Повезана лица

- појам – лице блиско обвезнику (нпр. рођак)
- положај – као и обвезников са којим је повезано
- разлог – спречавање изигравања посебних дужности
- законска претпоставка повезаности

\* са физичким лицем – **1)** крвни сродници: **а)** у правој линији у свим степенима **б)** у побочној линији – 3. степен **2)** супружници (брачни и ванбрачни) набројаних крвних сродника **3)** супружник обвезника **4)** тазбински сродник у 1. степену **5)** усвојилац и усвојеник обвезника **6)** лица у заједничком домаћинству обвезника

\* са правним лицем – **1)** чланови његове управе (нпр. директори, НО) **2)** чланови исте групе (мајка, ћерке и сестре)

### **Поступање у интересу друштва**

Појам

- обавеза пажљивог рада за друштво у његовом најбољем интересу
- обавеза средства (не циља)

Обвезник

- само лица која обављају послове за друштву у оквиру функција које им је поверило
- набрајање обвезника – **а)** чланови управе (директори и чланови надзорног одбора), ликвидациони управник **б)** заступници друштва: законски и статутарни з-ци, прокуристи и пуномоћници по запослењу
- могућност проширења оснивачким актом на друга лица

Врста пажње – пажња доброг привредника, а стручна пажња само ако је стручан за одређено питање

Санкција повреде дужности

- одговорност за штету друштву због лоше одлуке
- претпоставка кривице обвезника за штету
- искључење одговорности (правило пословне процене)
  - \* обвезник прибавио мишљење стручњака
  - \* разумно веровао у стручност даваоца мишљења

### **Избегавање сукоба интереса**

Појам сукоба интереса

- размимоилажење личног интереса обвезника са интерсом друштва
- обавеза подређивања личног интереса друштвеном

Обвезник: **а)** сва набројана лица (непосредан сукоб интереса) **б)** лица повезана са обвезником (посредан сукоб интереса)

Случајеви у којим се јавља сукоб:

- 1) уговор обвезника са друштвом
- 2) коришћење имовине друштва за личне потребе обвезника
- 3) коришћење података о друштву сазнатих на основу положаја обвезника, који нису свима доступни (злоупотреба повлашћених података)
- 4) злоупотреба положаја у друштву на штету друштва
- 5) оптимизација пословних прилика друштва у своју корист

Забрана обвезнику да предузима радње у набројаним случајевима, осим кад му друштво одобри

За злоупотребу нема одобрења

Добијање одобрења

- обавеза пријаве друштву личног интереса у радњи коју друштво предузима
  - пријава се даје члановима друштва или његове управе који немају лични интерес
  - незаинтересовани чланови друштва (управе) одлучују по пријави (нпр. већином гласова свих)
  - кад обвезник добије одобрење нема санкције

Искључење потребе одобрења:

- за посао мале вредности - до 10% књиговодст. вредн. имовине друштва
- у једночланом друштву
- сви чланови су заинтересовани
- право прече куповине удела или акција од других чланова
- право пречег уписа акција у емисији
- стицање сопствених акција
- кад је обвезник Србија или територијална јединица

Санције

- имовинске и казнене
- имовинске санкције зависе од случаја повреде

а) повреда у уговору са друштвом

- \* поништај посла и накнада штете по тужби друштва или члана
- \* право обвезника да доплати до праве вредности
- \* солидарна одговорност обвезника, повезаног лица, а и 3. лица, ако је несавесно
- \* дисквалификација - забрана заступнику (нпр. директору) да обавља исту функцију

наредних 12 месеци (императивно)

б) коришћење имовине за личне потребе –плаћање накнаде за коришћење

в) отимање пословне прилике – уступање користи друштву из отетог посла са 3. лицем

г) пратеће право – накнада штете

- кривичне санкције – ако обвезник учини кривично дело

### **Удржавање од конкурисања друштву**

Појам дужности

- радње надметања са друштвом у којем се има својство обвезника
- претпоставка конкурисања:
  - \* преузимање својства обвезника у другом друштву исте или сличне делатности
  - \* обвезник је и предузетник исте или сличне делатности
  - \* обвезник је и запослени или посленик привредног субјекта исте или сличне делатности
  - \* обвезник је и власник правног лица које није друштво, ако има исту или сличну делатност
- могућност искључења послова који нису повреда конкурисања оснивачким актом

Обвезник

- сваки обвезник, осим ликвидационог управника и малог члана друштва капит. (-25%)

- могућност проширења дужности и на друга лица оснивачким актом (нпр. на запослене)

Трајање

- док траје својство обвезника у посматраном друштву

- по оснивачким акту и дуже, али до 2 год. после престанка својства обвезника  
Одобрење друштва - као код сукоба интереса

Заштита друштва (санкције)

- у парници по тужби друштва или члана (5%)
- санкције зависе од начина повреде дужности (нпр.):
  - \* преотимање посла – уступање користи
  - \* повредилац је члан управе или заступник – разрешење (опозив)
  - \* повредилац је запослени – отказ
  - \* увек право друштва на накнаду штете
- могућност кривичне одговорности, ако је учинио кривично дело

### **Чување пословне тајне**

Појам тајне

- општи појам - **а)** поверљив (скривен) податак **б)** откривање **в)** очигледан ризик штете друштву или корист за 3. лице
- посебан појам – проглашење тајном прописом или одлуком друштва
- искључење од проглашења – подаци о пословању који морају да се објаве

Дужност чувања

- обвезници – сви обвезници **и запослени**
- трајање – **а)** док траје својство + 2 год. **б)** продужење општим актом до 5 год.

Искључење дужности – **1)** дужност објављивања (нпр. финанс. извешт.) **2)** откривање нужно за заштиту интереса друштва **3)** откривање надлежном органу због казненог дела

Тужба – **а)** тужилац – друштво **б)** тужени – повредилац **в)** циљ – одштета, искључење члана, отказ запосленом

Дужност заштите даваоца податка о казн. делу (узбуњивач)

### **Судска заштита од повреда посебних дужности**

Појам тужби

- тужбе оштећеног лица против повредиоца по правилима компанијског права
- особеност – овлашћено лице је и друштво, и члан за штету друштву

Врсте тужби – индивидуална, скупна и деривативна

Надлежност за парницу – провредни суд

Рокови

- компанијскоправни – 6 месеци од сазнања, 5 година од повреде
- лична тужба члана – општи рок застарелости (3 год. од сазнања, 5 год. од штете)

*Индивидуална (лична) тужба*

Појам - за заштиту *свог* повређеног субјективног права (нпр. накнада штете, поништај одлуке)

Разлог – повреда права тужиоца у друштву (нпр. неисплата дивиденде, онемогућавање гласа)

Тужилац – ималац права (оштећени)

Туженик – повредилац права (нпр. друштво, обвезник посебне дужности)

Рок – општи рок застарелости повређеног права

*Скупна (колективна) тужба*

Појам – тужба са дејством пресуде према свим лицима у ситуацији тужиоца (нпр. сви акционари исте класе)

Тужилац – **1)** члан друштва чија су права повређена **2)** Комисија за ХОВ

Тужени – друштво, као повредилац

Разлог – повреда права целе групе лица (нпр. повлашћених акционара)

Дејство – *erga omnes*

Примери

- тужба несагласног акционара за откуп акција
- члан припојеног друштва против припојоца за доплату цене акција

*Деривативна тужба*

Појам - за накнаду штете друштву **у своје име, а за рачун** друштва

Преседан – *Foss v. Harbottle* 1843 (Енгл.)

Овлашћеник (тужилац) – **а)** примарни – друштво **б)** секундарни - ортак, комплементар и само 5% командитор, 5% члан доо и 5% акционар

Туженик – повредилац посебне дужности

Претходни поступак – а) захтев органу друштва б) протек 30 дана од захтева  
Придруживање у парници (умешање) – 1) право члана по тужби друштва 2) право члана по тужби другог члана 3) дозвола суда  
Сукцесија у парници – за стицаоца удела од т-ца  
Успех – исплата користи (нпр. одштете) друштву, а само накнада парничних трошкова тужиоцу

Вишеструка деривација – члан ћерке тужи директора мајке за штету ћерки

### **Обавештавање чланова и јавности**

Појам – радња стицања знања о подацима од значаја за друштво

Врсте

- унутрашње - чланова и запослених; и
- спољашње - трећих лица (јавности) – објављивање финансијских извештаја

Унутрашње обавештавање

- право сваког члана друштва

\* лично и непреносиво право

\* обухват права – 1) право на одговор 2) право приступа документима и увида (копирања)

- право друштва да уреди начин обавештавања – нпр. време и место приступа, задужено лице

Забрана ограничавања обавештавања

- 1) законска обавеза објављивања - нпр. финанс. извештаји
- 2) казнена дела

Остваривање права

- писмени захтев друштву – 1) лични подаци подносиоца 2) предмет увида 3) сврха

- право друштва да ускрати приступ из прописаних разлога – нпр. пословна тајна, штета друштву

- судска заштита – 1) разлог - друштво не омогући приступ у року од 8 дана 2) захтев ванпарничном суду - рок 30 дана 3) рок за одуку суда – 8 дана

- забрана члану да добијени податак употреби за сврху ван захтева

Одговорност

- одговорност обавештеног члана - за злоупотребу добијеног податка

- одговорност друштва и органа друштва - за штету због повреде дужности обавештавања према члану

### **Пословне књиге и финансијски извештаји**

*Пословне књиге*

Појам – једнообразне евиденције стања и пословних промена

Закључење – 1) крај пословне године 2) у току посл. год. – статусна промена, престанак субјекта

Основ књижења – рачуноводствене исправе (нпр. рачун, уговор и др.)

Врсте – 1) дневник 2) главна књига и 3) помоћне књиге

Чување – а) 20 год. за финанс. извештаје б) 10 год. за дневник и главну књигу в) 5. год. за помоћне књиге и рачуне д) трајно – исплатне листе

*Финансијски извештаји*

Појам – извештаји о стању и пословању друштва на крају посл. год. (одн. обрачунског периода)

Врсте финанс. извештаја

1) за велика и средња правна лица – а) биланс стања б) биланс успеха в) извештај о новчаним токовима г) извештај о променама на капиталу д) напомене уз финансијске извештаје

2) за мала правна лица и предузетнике – а) биланс стања б) биланс успеха

Чување – 20 година по закључењу

*Попис (инвентар)*

Појам – списак свих елемената имовине субјекта са проценом њихове вредности

Значај – подаци за биланс стања; обавеза вршења

Време – 1) почетак текуће за претходну годину са стањем на крају претходне год.

2) други случајеви – статусна промена, стечај

*Врсте финанс. извештаја*

Редовни – за једну пословну годину

Ванредни – битни догађај током пословне године

*Састојци финанс. извештаја* – 1) биланс стања 2) биланс успеха 3) напомене уз финанс. изв.

Биланс стања – извештај о стању имовине и капитала друшт. на крају посл. год. (31. дец.)

Биланс успеха – извештај о резултату пословања у једној пословној год. (приход, расход, добит, губитак)

Годишњи извештај о пословању

- прати целину годишњег фин. извешт.
- приказ развоја пословања током пословне године са указивањем на све важније догађаје

Консолидовани биланс – мајка за целу групу

Обавеза састављања, усвајања и објављивања у прописаним роковима

*Надзор* – од пореске управе и ревизора (извештај)

*Објава* – на интернет страни АПР по усвајању